

МОЯ СІМ'Я

СТОРІНКА ДЛЯ
МАТУСЬ І ТАТУСІВ
У ПОМІЧ

ВАРТО ЗНАТИ

ЧИ ПОТРІБНО ПЕРЕУЧУВАТИ ЛІВШУ?

Не слід переучувати дитину-лівшу. Ведучу руку не можна змінювати на власний розсуд: будь-яке втручання в роботу мозку призводить до передбачуваних наслідків.

НАСЛІДКИ ПЕРЕУЧУВАННЯ
Часто в ліворуких дітей, яких завзято переучували, розвиваються невротичні реакції та неврози.

Вимушена праворукість призводить до постійного внутрішнього дискомфорту, дитина відчуває себе «не у своїй тарілці». Пізніше це відчуття може поширитися на багато сфер життя. Прихований лівша буде нарікати на долю з приводу невдалої кар'єри, труднощів у родині, постійних дрібних невдач.

До того ж правою рукою лівша все робить набагато

гірше, ніж лівою. Придушена «ліворукість» знижує рухову активність, веде до незначного сповільнення реакцій. У повсякденному житті це майже непомітно, але переученому лівші складно стати видатним музикантом або чемпіоном з тенісу. Навіть гарний твердий почерк йому буде нелегко виробити.

ЯК ВИЯВИТИ ЛІВОРУКУ ДИТИНУ?

«Ліворукість» проявляється несвідомо. Не запитуйте дитину, чому вона тримає олівець самою цією рукою: вона не зможе відповісти на питання. Ненав'язливо заохочуйте її користуватися почергово обома руками й спостерігайте, у яких випадках результати кращі, а рухи вільніші.

Запропонуйте пострибати на одній ніжці – у першу чергу, дитина буде стрибати на провідній нозі. Прислухаючись

до тихих звуків, маля скоріше повернеться провідним вухом. Дошкільника можна попросити скласти пальці в замок (великий палець провідної руки виявиться зверху) або полплекати в долоні.

ВІДОМІ ЛІВШІ

Олександр Македонський, Жанна Д'Арк, Наполеон Бонапарт, Барак Обама, Альберт Ейнштейн, Білл Гейтс, Мікеланджело, Пабло Пікассо, Чарлі Чаплін, Мерилін Монро, Ніколо Паганіні, Людвіг Ван Бетховен, Вольфганг Моцарт, Фредерік Шопен, Аристотель, Олександр Пушкін, Олег Блохін.

ЦЕ ЦІКАВО

НАЗВИ РОДИННИХ ЗВ'ЯЗКІВ У СІМ'І

- Дівер - брат чоловіка.
- Шурина - брат дружини.
- Зовиця - сестра чоловіка.
- Своячка - сестра дружини.
- Свояк - чоловік своячки.
- Сноха - дружина сина по відношенню до батька.
- Двоюрідний дід - дядько батька або матері.
- Двоюрідна бабуся - тітка батька або матері.
- Внучатий племінник (племінниця) - онук (онучка) брата або сестри.
- Мачуха - дружина батька по відношенню до його дітей від іншого шлюбу, нерідна мати.
- Вітчим - чоловік матері по відношенню до її дітей від іншого шлюбу, нерідний батько.
- Пасинок - нерідний син одного з подружжя, що доводиться рідним іншому.

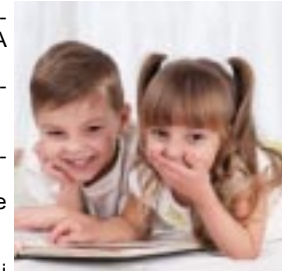
- Пасербиця - нерідна дочка одного з подружжя, що є рідною іншому.
- Приймний зять (приймак) - зять, прийнятий в сім'ю дружини, живе в будинку дружини.

ЖИТТЄВА МУДРІСТЬ

Є на землі чисте-чисте озеро, в якому немає ні краплі брехні й обману. Ні заздрості й ненависті..., ні злості і жалю... Воно прекрасне! Коли дивишся в його глибини, тебе переповнює щастя. А воно зовсім поруч – в очах твоєї дитини!

ГОВОРЯТЬ ДІТИ

У маршрутці чоловік поступився місцем жінці. А трирічна донька запитала:
- Мамо, чому дядько поступився місцем?
- Тому, що він чоловік.
- А інші дядьки втомилися бути чоловіками?
Треба було бачити горде обличчя чоловіка.

Син (6 років) підійшов і каже:
- Життя не має сенсу.
- Чому?
- Зуби випали ... Кому я такий тепер потрібен?

Годую Настю (2 роки і 8 місяців) з ложки і вмовляю:
- Ну, за маму, за Інну!
Донечка жувала хвилін п'ять, я їй знову кажу:
- Тепер за Любу!
Настя, показуючи пальцем на ще повний рот, каже:
- Почекай. Там ще Інна.

Каті було 2 роки – період, коли все «моє» - горщик, тато, іграшки. Гуляє з татом у дворі. Він дражниться:

- Моє дерево!
- Ні-і-і, це моє дерево!
- Моя крамничка!
- Ні-і-і, це моя крамничка!
- Моя гідроелектростанція! - І чекає, як дочка відреагує на важке і незнайоме слово.
Катя подумала-подумала і відповіла:
- А мені її й не треба!

Мой сестричці було 4 роки. Вона довго слухала, як сперечалися мама і тато, а потім сказала: «Тату, роби як хочеш, але тільки так, як мама сказала».

Ксюша, 5 років.
Одягаємось, зав'язую їй хустку.
- Не зав'язуй туго, я щойно поїла!

Сестра впала в дитячому садку і вдарила лікоть. Сідає в машину і каже:
- Я сьогодні впала і зовсім не плакала! Мамо, я готова народжувати!

ПОРАДИ ПСИХОЛОГА

ХОЧЕТЕ, ЩОБ ДІТИ ВИРОСЛИ ХОРОШИМИ ЛЮДЬМИ, СПІЛКУЙТЕСЯ З НИМИ В ДИТИНСТВІ!

Якщо ми будемо з першого дня після народження бачити у своїй дитині хорошого співрозмовника і поважати її думку, незважаючи на вік, то тоді нам буде з ким поговорити в старості.

Використовуйте кожну можливість говорити з малюками: у машині, під час сніданку, купання, перед сном. Задавайте багато питань про друзів, дитячий садок, вчителів, прочитану книгу, переглянутий кінофільм. Обговорюйте персонажі – це допоможе в майбутньому розбиратися в людях. Впускайте дітей у своє життя. Розповідайте їм про свої перемоги та невдачі на зрозумілій для їхнього віку мові. Нехай вони чувають про ваших друзів і колег: хороших і поганих. Обговорюйте, що відбувається у світі. Іноді ви будете шоковані мудрістю своїх дітей. Демонструйте зацікавленість у усьому, що вони розповідають.

Не відштовхуйте малюків, наскільки б ви не були зайняті власними справами. Не змушуйте їх шукати інших співрозмовників. Залишайтеся таким же авторитетом для підлітка, як і для чотирирічної дитини. Нехай ваше спілкування стане звичкою і потребою, і тоді дорослі діти будуть вам дзвонити не тому, що вони повинні це робити, а тому, що їм просто захочеться з вами поговорити.

ДОЛІ ЛЮДСЬКІ

ЇХ ЛЮБОВ НЕ ДІЛИТЬСЯ НА ДВА

Марія та Лазар Будніки з хутора Криниць Датинської сільської ради – найстаріша подружня пара у селі. Вони прожили разом 65 років. І хоч здоров'я вже не те, що в юності, але й за те, що мають, старенькі Богу дякують. Ще мають сили утримувати господарство та поле обробляти. Люди кажуть, що сили їм додає цілюща джерельна вода, яка тут і в джерелі, і в криницях.

Перш ніж поспілкуватися з довгожителами, ми випадково познайомилися з їхньою дочкою Ганною, з якою зустрілися по дорозі і запитали, як до цих людей доїхати. Вона розповіла, що батьки все життя трудилися на роботі: і в колгоспі, і вдома по господарству, виховали шестеро дітей. Та й до виховання внуків долучалися. А найменша донька подружжя Будніків і найстарший син Ганни народилися в одному місяці. Людмила – 1 липня, а Олег – 21-го, то й зростали разом, як брат і сестра. Дідусь і бабуся мають уже 14 внуків і 13 правнуків. І попри те, що ноги відмовляються ходити, та й в руках сили давно вже немає, стараються допомогти діткам – то молоком, то м'ясом. А як дізнається баба Марія, що прийдуть рідні, то ще й пірижків напече, щоб солоденьким пригостити.

Марію Андріївну і Лазара Павловича ми застали за роботою. У гушавині пущі щебетали птахи, неподалік на лужку перебирав соковиту траву кінь і час від часу задоволено іржав, у лозах неподалік хлюпотіла вода Турії, перебираючи виткі корінці чагарнику. А дід і баба тихо стояли біля підводи, навантаженої буряками. Гуркіт овець, що падали на купку, гармонійно впливав на загальну картину хуторського життя.

У розмові з'ясувалося, що дідові вже 87 років, а бабі 84. Їх спільна історія почалася у

1950 році, коли разом стали під вінець і перед Богом поклялися у вірності. Відтоді сплило 65 років. На питання, яку живність ще тримають, баба Марія відповіла:

- Все тримаємо: і коня, і корову, двоє свиней, птицю. – А дід з любов'ю відповів: - То не ми тримаємо, то діти. Але ж все-одно, і вивести на пашу, і нагодувати, і заглянути до всього, то треба сили мати. Ще на випас корову заведу та припну, а вже назад вона йде, куди хоче, мене не слухає зовсім. – У дітей теж робота, - доповнює бабуся. - Приїдуть у п'ятницю, в суботу попрацюють, та й додому вертаються, а ми весь тиждень самі. Я на діда сварю, бо воно нам вже давно не треба, тож пенсію отримуємо, виستاють тих грошей.

- Я свій вік прожив на землі, то й на старості просто лежати не можу, - з притиском відповів дідусь.

- **Ще й картоплю в цьому році садили, напевно?**

- Небагато, соток 30. Не для себе, все для діток. І картоплю якусь, і морквину. І молока, і масла, і сметани, і м'яса шматок. Та й приїдуть, то на стіл накрити треба. Я ж – мати. Хочеться чимось погостити, - посміхається жінка.

- **Мабуть, душа радіє, що не забули діти дорогу до свого дому?**

- Що ж тут скажеш? Хай немає серед них великих начальників, чи дуже відомих людей, але й не ледащі, непитущі. Працює кожен по своїй силі. Ми все життя у роботі, то

і їх так виховали, і зараз до нас горнуть, не забувають.

- **Яким було ваше подружнє життя в молодості?**

- Працювали у колгоспі, господарство велике тримали, важко було, ще й дуже важко. Грошей не платили, а діти малі... - Як сонце сходить, - втручається у розмову дід, - ідеш працювати, а повертаєшся вже затемна. Та ще й ночі не раз і не два доводилося додому йти. І льон здавали, і картоплю. Але ж прожили...

- **У вас за плечима 65 з лишком років спільних світанків і смеркань. Як прожили ці роки – мирно, добре, чи сварилися та чубилися?**

- Тепер більше сваримося, - відповідає Марія Андріївна. - У молодості не було часу, щоб сваритися. Удвох не здужаємо, то сидимо й одне до одного кажемо: «Ти здоровий, ти йди!» «Ні, ти здоровша, ти йди».

Роки важкої праці дали своє. Даються взнаки хвороби юності. Дід – учасник війни, у бойових діях участі не брав, але воєнні лихоліття пережив. Баба мала травму хребта. – Я була ланковою в колгоспі. Був суботник перед Проводами. Пішли садити картоплю. А я кажу до дівчат: «Ви тими відрами тільки носити будете весь день, давайте ноші». А вони відповідають: «То бери!»

Я насипала на ті ноші, стала ступати на сходи, і шось так крунуло, що хребта пошкодила, четвертий диск зійшов.
- **Як, усе-таки, вдалося прожити в парі так довго?**
- Кажуть, що тут вода цілюща. (На хуторі Криниць джерельна вода, тут просто з-під землі б'ють джерела, і вода така холодна, прозора та смачна, як та мавпа, заглядає на всі сторони). Ото таке в мене зараз життя. Тільки заглядати й лишиться, бо нікуди не підеш, нікуди не дійдеш.

У селі кажуть, що дід Лазар із роду довгожителів. Його мама прожила 99 років, і брат уже має 93. Дідусь і бабуся із задоволенням розповідають про дітей, яких доля закинула у Ковель, в Луцьк, в Радовичі, в Запоріжжя, а одна донька у Датині мешкає. Гордяться досягненнями внуків. Один – живе і працює в Німеччині, ще один – у Києві, третій – на заводі в Луцьку. - Немає таких, що не працюють – узагальнює дід. - Ми робили, діти наші робили, то й онуки до праці тягнуться.

- **Тож тримали, це ще не так давно було. Кожухи дід робив, покривал і ковдри дітям нашивали.**

- **До села неблизько. Як продукти купусте, все діти привозять?**
- А скільки нам треба? Коли діти привезуть, а коли сусідів попросимо. Вони в нас хороші. Хлопці-школярі, як орли. Слухають, допомагають. Є що їсти, тільки вже немає апетиту.

- **А вода завжди така хороша була?**

- Скільки пам'ятаємо, так і в нас біля хати гарна. І свердловину пробрили, то теж вода, як золото. Поки не зробили криницю на джерелі, вода збігала самотоком, то трохи болотом пахла, а зараз – чиста, як сльоза. І вдома маємо таку ж воду.

- **Внуки приїжджали, то набирали їй і везли додому. Вона може стояти, скільки треба, і не псується. Як пробрили свердловину та дісталися до води, то вона просто струменем біла, фонтаном із-під землі.**

- **Скажіть, як молодим людям провести своє життя, щоб дожити до такого віку в парі?**

- Любити один одного та навчитися слухати, не перечити, - впевнено відповідає Марія Андріївна. - Колись, ще як я не-

заміжня була, прийшов до нас один чоловік та й каже: «На віку є три життя: квітує, собаче і мавпяче. Квітує, бо всяка молода дівчина думає, щоб їй хлопця хорошого мати, познайомитися, повеселитися. Собаче, бо як вийде заміж, то буде «гавкати» то на дітей, то на чоловіка. А на старості тільки, як та мавпа, заглядає на всі сторони». Ото таке в мене зараз життя. Тільки заглядати й лишиться, бо нікуди не підеш, нікуди не дійдеш.

І хоч кажуть старенькі, що втомилася, але стараються жити так, як годиться. Баба навіть має спеціальні рядна, які стелить по підлозі, коли їсти готує, щоб не смітити. Дід, господар із досвідом, не знає спочинку за господарством. По декілька разів за день коня й корову переводить у друге місце пастися, щоб їм було добре.

- **Вони – сім'я, де любов не ділиться на двоє. Вона і через 65 років живе у їхніх серцях однією іскоркою, одним вогником, що зігріває павутинку дітей і внуків, які розійшлися по світі.**

Марія ЛЯХ